

Yazılı kültür ve dil birliktedir ya da her yazılı kültürün belirli bir dili vardır. O dilde üretilen her şeyin toplanması yazılı kültürün önemli bileşenidir. Almanya'da Deutsche Bibliothek ve bunun Frankfurt ve Leipzig'de olmak üzere iki merkezi bulunuyor. Değişik konularda araştırma yapmak isteyen doktora öğrencileri bu iki kentteki kütüphaneyi mutlaka ziyaret ederler.

Alman Kütüphanesi Almanya'da yayınlanan her yayını –hangi dilde olursa olsun- alır, daha doğrusu Almanya'da çıkan her yayın bu kütüphaneye iki kopya göndermek zorundadır. Daha önemlisi, bu kütüphanede dünyanın neresinde olursa olsun Almanca yayınlanmış her şeyi bulabilirsiniz. Almanya elçilikleri bünyesinde bulunan kültür ataşeliklerinin görevlerinden birisi de buldukları yerde Almanca çıkan yayınları bu kütüphaneye iletmek olsa gerektir.

Che'nin ikinci eşi Aleida'nın Che ile ilgili bütün ülkelerde yazılan kitap ve yazıları toplayan bir enstitünün başkanı olduğumu okumuştum. **Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat** Türkçedeki tek telif eserdir ve mutlaka bu enstitüye de ulaşmıştır.

Paris Ev İşgalleri kitabı yayınlanalı neredeyse 25 yıl oldu ve bu kitabı Paris'teki büyük kütüphanede görünce şaşırılmışım. Paris ile ilgili yayınlanmış her şeyi topluyorlar, hangi ülkede olursa olsun...

Hazırladığım kitapla ilgili olarak Romanya tarihi konusunda bilgi edinmeye çalıştığımı, bu bağlamda Çavuşeşku'nun hayatını okuduğumu belirtmişim. Karı-koca Çavuşeşkuların kurşuna dizilmesi ve bu sırada ülkede yaşanan çatışmalarla ilgili kaynak ise neredeyse yok. Bilinen tek şey Çavuşeşkuların yargılanmalarının ardından infazlarını gerçekleştirenlerin bir paraşütçü birliğinin askerleri olduğudur. Güvenlik örgütü Securitas ile doğrudan Çavuşeşku'ya bağlıydı.

Romanya çok uluslu bir ülkedir. Burada yaşayan Macar azınlık yıllarca baskı altında kalmıştır. Ülkede yaşayan bir başka azınlık ise Almanlardır. Birkaç yıl önce Romanyalı Almanlardan Herta Müller Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştı. Kütüphanede ararken inanılmaz bir kitap buldum: Romanya'daki Almanlar kendi dillerinde gazete yayınlıyorlar. Kadının birisi bu ülkede yayınlanan Almanca gazetelerin incelenmesine dayanan doktora çalışması yapmış. Kitabı da **S**

prache-Macht-Revolution

(Dil-İktidar-Devrim) adıyla Avrupa Dil Bilimleri Merkezi'nce yayınlanmış. Kimin aklına böyle bir şey gelir, diye sormayın, hem aklına gelmiş hem de yapmış. Romanya'da komünist partisinin iktidarının nasıl sona erdiği konusunda burada ayrıntılı bilgi bulmak mümkündür. Başka ülkeler hakkında bilginiz varsa Romanya'da ne olduğunu tahmin etmek zor değildir ama her ülkenin özgüllükleri vardır.

Benzer bir merakı başka ülkelere yönelik olarak da görmek mümkündür.

Mesela 1917-1941 yılları arasında Sovyet Alfabe Politikası. Bu doktora tezinin ağırlık merkezini ise Azerbaycan'daki alfabe değişimi ve genel olarak SSCB halklarının Ruslaştırılması oluşturur. Azerbaycan önce Arap harflerini kullanıyor, ardından Latin alfabesine geçiliyor, sonra da Kiril alfabesine... Rusça SSCB genelinde ortak anlaşma dili haline getiriliyor; herkes kendi dilini de öğrenebiliyor ama eğitim dili Rusçadır.

Neden böyle bir konu merak edilmiş sorusunun cevabı zor değil; Ruslarla Almanlar birkaç yüzyıldır yakın ilişki içindeler. Devrim öncesinde Rusya'ya göç etmiş çok sayıda Alman bulunuyor.

Almanların Çin aydınlanmasındaki etkisini öğrendiğimde –etnolojideki bir dersti- şaşırılmıştım. 1905'te Sun Yat Sen adıyla karakterize edilen ilk demokratik devrim ve Çin aydınlanmasında Goethe'nin büyük etkisi var. Goethe'nin **Genç Werther'in Acıları** adlı yapıtı Çince defalarca basılıyor ve Almanya'da olduğu gibi Çin'de de kitabı okuyup intihar edenler çıkıyor.

Pek bilinmiyor ama Almanların tarih boyunca girmediği yer yokmuş. ABD'de çok sayıda yıllar önce bu ülkeye göç etmiş Alman kökenli yaşıyor. Zaten Nobel kazananların soyadlarına dikkat ederseniz aralarında Alman soyadlı olanlar az değildir. Bu insanlar ABD'li tabii, eski kökenleri Alman...

Che Guevara'nın öldürülmesinde rol oynayan, ardından Bolivya'nın Hamburg konsolosu olan kişiyi makamında öldüren Monika Ertl'in babası Nazidir ve çok sayıda Nazi gibi 1945 sonrasında Latin Amerika ülkelerinden birisine gitmişti.

Dilinde yazılı olan her şeyi toplamak bir ülkenin kültür düzeyini, yazıya verdiği önemi gösterir.

Türkçedeki faaliyet bunun yanına bile yaklaşamaz...

Okumak için ilgili dili öğrenmeniz gerek...

İyi İngilizce bilmeseydim ve ODTÜ'de çok sayıda kaynağın bulunabildiği zengin kütüphane olmasaydı, **TDAS** yazılamazdı.

Almanca okuyamasam, PDS'e üye olup bu vesileyle konuyla ilgili seminerlere katılmasam ve bununla ilgili yayınlanmış çok sayıda kitap bulunmasaydı, **1989 Berlin Duvarı** da yazılamazdı. 2005 yılında yayınlanan bu kitap uzun süredir tükenmiş bulunuyor. Bu kadar pozitif değerlendirilen bir kitap yazmamıştım... Kitap daha o yılda Demokratik Almanya Cumhuriyeti tarihinin incelemesinden hareketle "Marksist sosyalizm teorisi değişmek zorundadır" sonucuna varıyordu ve bunu kabul etmeyenler bile kitabı "iyi bir çalışma" olarak değerlendirmişti.

Bugün marksizm ile ilgili yapılan belirlemeler belirgin olarak daha fazla ilgi buluyorsa, bunun yaklaşık 25 yıllık geçmişi vardır. Genel belirlemeler somutun incelenmesiyle güçlendirilmelidir. "Sosyalizmden kapitalizme geçiş : Bulgaristan örneği" kitabında da aynısını yapmaya çalışacağım.